

DROŽINIAIS IŠPASAKOTA LIETUVA

Meilė gimtajam kraštui, pagarba savo šalies praeičiai ir dabarties įvykiams įkvepia Antaną Ruškį prakalbinti medį. Žvelgiant į jo medžio drožinius, jauti nuoširdų santykį su vaizduojamu objektu, gyvenimo audrose išgyventas akimirkas, alsuojančias nesumeluota šiluma, kuri, deja, pas mus jau tampa retenybe...

Antano Ruškio kūrybos akiratin patenka įvairios temos. Viena svarbiausių – Lietuvos istorijos puslapiai: bareljefais išskyla Lietuvos didžiųjų kunigaikščių portretų galerija (Gediminas, Kęstutis, Jogaila, Vytautas ir kt.), su jais susijusių svarbių įvykių akimirkos („LDK Gediminas šuoliuoja į Trakus“, „Karaliaus Mindaugo priesaika“, „LDK Kęstutis Palangoje susitinka Birutę“). Ne mažiau autoriui svarbi ir Nepriklausomos Lietuvos tematika: matome J. Basanavičiaus, V. Kudirkos, A. Smetonos, V. Landsbergio, 1918 m. Nepriklausomybės akto signatarų figūras, pokario pasipriešinimo kovų vadų portretus, alegoriškai ar karikatūriškai pavaizduotus skaudžius Lietuvos istorijos laikotarpius: Gedimino pilį apjuosęs slibinas simbolizuoja lenkų okupaciją („Lenkų okupuotas Vilnius“), du žmogiažvėriai džiūgauja prie Lietuvos žemėlapiu („Stalinas ir Hitleris pasidalina Lietuvą“). Siužetinėse kompozicijose pasakojami pokario kovų epizodai („Partizanų kautynės su NKVD kareiviais Kisieliaus sodyboje“, „Prie Endriejavo bažnyčios šventoriaus NKVD išniekinti partizanai“), nepamiršti ir tremties skauduliai („Tremtinys neša savo kryžių“, „Tremtinė Izabelė Ruškienė“, „Tremtinys Antanas Pranas Ruškys“). Šiandieninės Lietuvos aktualijos prabyla žiniasklaidoje užfiksuotų vaizdų atkartojimu, kaip antai medžio drožinyje naujai atgyja Didžiosios Britanijos karalienės Lietuvoje vizito akimirkos. Toks nuoširdus dėmesys savo kraštui kelia susižavėjimą.

A. Ruškio kūryboje svarbią vietą užima ir religinė tematika. Itin mėgstami angelai, kuriuose atskleidžiamas globėjiškas („Pasaulio globėjas“, „Šviesos nešėjas“, „Gamtos globėjas“, „Vaikelių globėjas“) ar kitas jų religinis vaidmuo („Atgailos angelas“, „Palaimos angelas“, „Trimituojantis angelas“, „Angelas su palmės šakele“). Ne mažiau dėmesio skiriama ir Švč. Mergelei Marijai – sekant senosios kaimo kultūros tradicija vaizduojama Maloningoji („Dievo Motinos meilė“), Dievo Motina su kūdikiu. Matome ir kitus tradicinius siužetus: prakartėlę, Šventąją šeimą, Dievą Tėvą ir Sūnų, Angelo apreiškimą Marijai. Tęsiant kryždirbystės tradiciją įvairiose Lietuvos vietovėse pastatyta 12 A. Ruškio sukurtų medinių kopyltulpių ir kryžių, skirtų partizanų kautynėms, tremtiniais atminti.

Drožėjo rankose medis atgyja bareljefais ir apvaliąja skulptūra, kurių stilistiką pavadinčiau naiviaja gerąja šio žodžio prasme, t. y. kai kuriama klausant širdies, o ne akademinio piešinio taisyklių. Todėl A. Ruškio darbams būdinga stilizacija, apibendrintas piešinys, dekoratyvumas. Savaiame aišku, kad drožiant portretus, remiamasi konkrečiomis iliustracijomis (piešiniais, nuotraukomis), tačiau portretinis panašumas išlieka sąlyginis – autoriui svarbiau idėja negu forma. Gal todėl vaizduojamą personažą „paaiškina“ įrašai ar simboliniai atributai, kaip antai Gedimino portretą papildoma tolumoje matoma pilis, J. Basanavičiaus – aukuras ir

saulės spinduliai, partizaninio judėjimo vadų portretuose neretai vaizduojami ažuolo lapų, Gedimino stulpų, ginklų motyvai ir pan. Kartu su spalva tai suteikia dekoratyvumą.

Kūrinių polichromijoje vyrauja dvi tendencijos: vieniems bareljefams (ir kai kurioms apvaliosioms skulptūroms) būdingas šiltų arba šaltesnių atspalvių monochrominis koloritas, kartais jį pavyrinant baltos spalvos detalių kontrastais (pvz., „Šventoji šeima“, „LLA kapitonas K. Juozaitis“ ir kt.), rečiau naudojami ryškių spalvų deriniai („Jogaila“, „Krasnojarsko apylinkės prie Jenisiejaus“, „Angelas – vaikelių globėjas“, „Gloria Deo“). Išryškindamas natūralios medienos faktūros grožį, jų dermę su vaizduojama figūra, A. Ruškys darbų paviršių dengia plonu dažų sluoksniu. Kita vertus, autoriui neužtenka medienos ir polichromijos derinių – kai kuriuose darbuose panaudojamos ir detalės iš gintaro, atliekančio kompozicijos elemento ir simbolinio akcento vaidmenį („Angelų malda“, „Vaidilutės kūrena aukurą“) ar tampančios pagrindiniu skulptūrinės plastikos instrumentu („Eucharistinio kongreso Raudondvaryje atminimo paveikslas“).

A. Ruškio darbų gausa ir įvairovė byloja apie šio žmogaus darbštumą, kūrybingumą ir siekį kalbėti apie mums visiems svarbius dalykus – skatinti patriotinius ir religinius jausmus, pajusti ilgus amžius menančio medžio rievių šnabždesį ir iškalbingus kitam gyvenimui jį prikėlusio meistro prisilietimus.

*Jolanta Zabulytė,
Hum. m. dr., menotyrininkė*